

MATTHIÆ STRUBYCZII
LIVONIENSIS

Brevis atque Accurata

LIVONIÆ DUCATUS
DESCRIPTIO

HISTORICO-GEOGRAPHICA

Ad Ecclesiasticam & Profanam

In primis Ordinum Johannitarum, Teuto-
nicorum & Templariorum faciens
Historiam

*ex MSsuo suo vetustissimo eruta ac
in lucem protracta*

· A ·

M. JUSTO LAURENTIO DIEZIO. U. F.

AMSTELÆDAMI,

Impensis Auctoris

Apud ABRAHAM STRANDER, Biblio-
polam. Anno 1727.

AM B. 69, 28

V I R O

EXCELLENTISSIMO ATQUE
NOBILISSIMO

D O M I N O

JOHANNI MICHAELI
LANGGUTHIO

SAXO-DUCALI CONSILIA-
RIO ADFINI SUO DE-
SIDERATISSIMO

SALUTEM!

Q Ffero, *Vir Excellentissime*,
pagellas has, licet per
exiguas, attamen ut spero gra-

tas. Debentur *Tibi*, quod varia
contineant historica, feudalìa at-
que canonica juris, quibus, ut
erudito constat orbi, *Tu* maxime
delectaris. Desiderarunt quidem
Tua in me merita jam dudum
majora, quorum neglectum ta-
men non mihi, sed temporum
tribues injuriæ, utpote omnem
quæ sustulerat huc usque occasio-
nem, expectans à me reliqua. In-
terea benignis hæc suscipe mani-
bus, oculisque faventibus intuê-

re:

re: Sunt enim *Tibi* dicata atque
consecrata ex animo puro, pio
atque religioso. Reliquum quod
est, nihil amplius habeo in vo-
tis, quam quod vinculum nostræ
necessitudinis Adfinitatisque indies
magis magisque arctius constri-
gatur, ut habeamus semper quo
gaudere valeamus; *Tu* vero cum
Sorore Dilectissima Liberisque Ca-
rissimis sis felix, sis florens, sis
beatus: quibus in suspiriis me *Ti-*
bi etiam atque etiam commen-
do

dores & alia , quibus ad splendorem ,
necessitatem & luxum uterentur ; verum
etiam rerum à se , atque ab aliis gestarum
libros , descriptiones , tabulas & picturas ,
tam suarum , quam aliarum regionum &
provinciarum , & alia præterea monu-
menta quamplurima , quæ ab illis repone-
rentur ad sapientiam , memoriam atque
rerum cognitionem. Nam à curis & ne-
gotiis publicis vacui , aut aliqua molestia
affecti , suos commentarios , resque alias
utiles inspiciebant & considerabant , cum
ad animi jucunditatem in otio , tum ad
levationem ægritudinis in sollicitudine ,
insomnio aut morbo. Non enim du-
bium est fateri sanos omnes , necessariam
esse cognitionem temporum , præsertim
Imperatoribus Regibusque , historias , &
de

de serie imperiorum, quæ fuerunt in
genere humano præcipua, quantum sciri
potest. Nam omnes qui historias mo-
numentaque aut gentium, aut urbium,
aut familiarum conservant, operam na-
vant salutarem & Regibus & Reipublicæ.
Pulchrum enim est animo complecti,
quid Themistocles, quid Scipio, quid
& alii Imperatores atque Reges, in sua
quisque patria, egerint, quos hostes &
quam potentes vicerit, quam grave ju-
gum à cervicibus nobilitatis, quam feros
enses à jugulis civium averterit? Libe-
rat enim Athenas Themistocles, Romam
Scipio, quorum ille totam Asiam terro-
re perculit, hic vero fortitudinis habe-
nas Africæ extorsit: Tantorum laborum
in vita fructus fuit exitium, in quo vitam
uter-

uterque amisit. In morte autem fremit Themistocles, indignatur Scipio, qui suos quoque cineres atque ossa civibus ingratis denegabat. Quid igitur consecuti sunt tot curis tantisque laboribus? Id videlicet, quod Vir Sanctus loquitur: *de nominibus suis, nomina indiderunt terris, sed relinquunt alienis divitias suas, homo in suo honore non perdurabit, similis jumentorum, quæ intereunt.* Præbent igitur istiusmodi historiæ cognitionem periculosæ virtutis, gloriæ inconstantis, vitæ denique infelicis, qui casus à bene merendo magis avocant, quam incitant: nam hi viri animis potuerunt æquis tolerare injuriam, multi vero contemptus & dedecoris impatientes, suis cupiditatibus, & se simul & patriam per-
dide-

diderunt. Consideranda etiam celebranda & illustranda est sapientia, virtus, pietas & felicitas multorum Imperatorum atque Principum, quorum multi, excitati & adjuti divinitus, gefferunt res orbi Christiano salutare domi forisque, repressis externis gentibus & orbe Christiano pacato. Aliqui enim imperium occidentis, velut de collectis ex naufragio tabulis, instaurarunt, ut *Carolus Magnus*; Aliqui à majoribus acceptum amplificarunt, ut *Henricus Auceps*, *Otto Magnus*; Aliqui dignitatem & majestatem Imperii contra efferentem sese atque summam enitentem tyrannorum rabiem, armis & auctoritate defenderunt, ut *Henricus III & IV*; Aliqui etiam ex Europa bella transtulerunt in Asiam adversus Turcos & Sarracenos,

ut *Godefridus Bilioneus* Lotharingiæ Princeps, cum aliis, qui Hierosolymam Sarracenis excussis ceperunt, atque totam fermè Asiam occupaverunt. *Godefrido* successit *Balduinus de Burgo*: hoc rege maturo & salubri consilio, *institutus est Hierosolymis Equestris ordo militiæ sacræ*, qui excubias ageret pro Christiano orbe perpetuas, & regi adesset in reprimendis extirpandisque hostibus novo regno infestis, de quibus postea *ordo Teutonicus in Livonia* originem sumsit. Cum itaque Serenissime Rex! ex providentia divina iis temporibus tota Livonia redacta est in potestatem & imperium Sacr: Reg: Majest: Vestræ *Ducatusque*, ut Sacra Regia Majestas Vestra, cognitionem atque notitiam certiolem habere posset, ego pro debito officio
meo

meo, atque pro fide & subjectione mea,
partem historiae aliquam, paucis, ut Chronico
covenit, descripsi, quae complectitur
annos circiter quingentos, ab Henrico IV usque ad Ferdinandum Imperatorem. Hanc itaque tenuem & exiguam descriptionem meam Sacrae Regiae Majestati Vestrae submitte offero, speroque eam Sacrae Reg: Majest: Vestrae profuturam esse: quam ut Regio Suo clementi animo suscipiat, meque suo patrocinio complectatur, ea, qua par est, animi subjectione, peto atque obsecro. Vestram denique Sacram Regiam Majestatem, Deus Optimus Maximus ut felicissime suarum rerum, & omnium subditorum incremento indies magis magisque fecundare pergat, illamque perpetuo servet

vet incolumem , ex animo precor & opto.
Commendo me tandem cum subjectissi-
ma fervitute mea clementiæ & benigni-
tati Sacræ Regiæ Majestatis Vestræ,
Domini, & Domini mihi perpetuæ fidei
& observantiæ meæ nexu Clementissi-
mi. Datae Torunii die X mensis Janua-
rii, Anno Domini M. D. LXXVII.

SACRÆ MAJESTATIS VESTRÆ

Subditus & servus obsequentissimus

MATTHIAS STRUBYCZ.

LIVONIÆ DUCATUS

DESCRPTIO.

C A P. I.

De Livonia Imperantibus.

Emporibus HENRICI IV. Imperatoris, anno Domini millesimo nonagesimo octavo, Hierosolymam tum Sarraceni tenuerunt & possederunt. Nam paulo ante eam Turcis pulsus receperant, cum Turci eam antea Sarracenis ademptam, possedissent annos octoginta octo. Nostri vicissim Sarracenis excussis, ceperunt eam Idibus Quintilibus anni sequentis, triginta octo dierum continua oppugnatione graviter quassatam, cum pene desperatis rebus essent revocati ad novam aggressionem ostento, quod ex monte Oliveti præfulgidi clypei agitatione fecerat spem victoriæ. Ibi regni sedē constituta, consentientibus sententiis regem Hierosolymorum declararunt eo tempore, GODFRIDUM BILIONEM, Lotharingæ Principem, virum armis pariter & consilio, industria, virtute, magnitudine animoque promptissimum & accerrimum, qui solenni initia-

2 *De Livoniæ Imperatibus.*

tus ritu, spinea, exemplo Christi Salvatoris, non aurea corona ornari voluit.

§. 2.

Occuparat jam ante Ciliciam, Comagenam, & Mesopotamiam, *Baldunus*, frater regis, qui *Edeſſani Comitis* titulum usurpavit. Est enim *Edeſſa*, Comagenæ civitas, quæ *Rages* dicta in historia *Tobiæ*, hodiè *Orpha* nomine dinoscitur. Tyberiadem recens captam, beneficio regis, obtinebat *Tancredus*, nepos Roberti Guiscardi ex sorore. *Syriam* ex Antiochia administrabat *Boemunus*, hæc in sacris *Reblata* est.

§. 3.

Cum ad hunc modum regni sedes & arx belli in Hierosolymorum urbem collocata eſſet, deinceps inde reliquam Palæſtinam, Syriam & Phœnicum regionem debellarunt circum circa Godefridi ſucceſſores. Ipſe enim uno tantum anno rerum potitus, decimo quinto Calend: Auguſti, anno Chriſti milleſimo centeſimo, fato functus eſt.

§. 4.

Godefrido ſucceſſit, *BALDUNUS*, frater, comes Edeſſanus. Hic ad regnum evectus ceſſit Edeſſam *Baldunino de Burgo*, conſobrino, & *Antipatriden Cæſaream*, *Ptolemaidem*, *Tripolim* & *Berythum*, vi expugnatas, adjecit, edita ingenti ſtrage Sarracenorum.

§. 5.

Expugnatae etiam tunc sunt, *Apamea* & *Laodicea*, *Syriæ* urbes, & *Carrae Mesopotamicae* ex *Abrahæ* historia notæ, *Tancredo* & *Raimundo Tolosano* ducibus. Decessit autem *BALDUINUS*, anno Christi millesimo centesimo decimo octavo, regni, decimo octavo, postquam reversus esset *Ægypto*, capta insula *Pharo*: quo tempore repeterunt patriam *Robertus* *Flandriæ* Comes, *Eustathius*, regis frater, & *Boemundus Apulus*.

§. 6.

Post *Balduinum*, tertius regnum possedit, *BALDUINUS DE BURGO*. Hoc rege, maturo & salubri consilio, institutus est *Hierosolymis Equestris ordo militiæ sacræ*, qui excubias ageret pro Christiano orbe perpetuas, & regi adesset in reprimentis & extirpandis hostibus novo regno infestis finibusque tutandis, & præstaret accedere terram sanctam volentibus tuta itinera, terra marique latronibus depulsis. Hic orao, à professione, *S. Johannis nomen adeptus initio*, postea *Dominorum Rhodiorum titulo* celebratior notiorque evasit, cum plurimas maris mediterranei insulas, bello domitas, perpetuo contra *Sarracenos* & *Turcas* præsidio munivisset, magno *Europæ* universæ cum commodo. Plurimum enim profuit orbi Christiano horum *Equitum* vigilantia & virtus, dum vigit: Diu enim represserunt hostes utrosque magno successu, adjuti vicinorum Regum & Imperatorum auxiliis, nunc deserti ab omnibus, & imperii *Turrici* circumfusa potentia fracti, *Rhodo* amissa, ægre

4 *De Livoniæ Imperantibus.*

fese intra Melitæ insulæ angustias tucntur & sustinent.

§. 7.

Cum autem assidue magna multitudo certatim, partim religionis, partim militiæ causa, in Palæstinam convolaret, exemplo illorum aliis similiter sese conjungentibus, *novæ duæ ibidem familiæ sacrorum militum conditæ sunt: Templariorum nempe & Teutonicorum.* Fervebat enim in animis hominum ardor belligerandi pro gloria Dei & Ecclesia, succensi crescentis superstitionis opinione, & victoriarum exemplis.

§. 8.

Templarii cœperunt, autoribus, ut vocantur, Hugone de Paganis, & Ganfredo de S. Adelmaro. Hi primo ad urbem Hierosolymam confederunt, destinati adducendis tuto reducendisque iis, qui navibus appulsi peregrè ad urbem commearent & remearent, urbiq; custodiendæ. Nam limites longius ab urbe tutebantur ceteri, continentibus adversus hostes bellis. Sed brevi tempore, in præcipua disperli regna orbis Christiani, & pia largaque beneficentia hominum immensis locupletati opibus, cum sese in aulis Principum insinuassent, ita degenerarunt de sua majorumque suorum virtute, gravitate, fide pristinoque instituto, ut de tollendis illis Principes cogitare oportuerit; Et quidem initis in illorum cædem consiliis structisque insidiis, Monarchis miro silentio occultantibus, passim toto in orbe Christiano, penè uno momento, simul excisi sunt atque extirpati universi, ducentesimo fere ex quo

quo coeperant anno. Imperante Henrico VII. supremus familiae praedictae Magister sedem suam habuit Hierosolymis.

§. 9.

Teutonicorum familia, sive ordo, quos à professione & symbolo Marianos nominant, initium habuit ad Ptolemaidem, Imperante Henrico VI, Anno Christi, millesimo centesimo nonagesimo, XIII; Calend: Decembr: autoribus quibusdam civibus urbium Bremæ & Lubecæ, magnis sumptibus ædificato & exstructo ibi Xenodochio in usum eorum, qui familiae infererentur: Postea cum numerus crevisset, ceu colonias inde in Germaniam deduxerunt. Gubernatio familiae commendata fuerat cuidam Henrico Walpodio, qui primus munus, ut vocant, Magistri obiit. Novæ Coloniae in Germania auctæ & roboratæ, numero opibusque ditatæ, Friderici II. imperio Prussiam & aliquando ante Livoniam, domitis barbaris gentibus, imperio adjecerunt, & diu exceptis repressisque feliciter ferarum gentium irruptionibus, velut murus, has regiones protexerunt, de quibus suo loco.

§. 10.

Consilium institutionis fuit optimum & sanctissimum, quo spectatum aliud nihil est, nisi plantatio & propagatio Ecclesiae in genere humano, & imperii ampliatio. Quid vero potest suscipi gerique pro gloria Nominis divini laudabilius, iis operibus, quibus dilatatur Ecclesia, abolentur idola, multi adducuntur ad veram Dei agnitionem, exiit barbaris feritas & praestatur defensio? Consilio etiam

6 *De Livoniæ Imperantibus.*

respondit eventus initio, cum ex vero Zelo profectos acres & ardentes animorum impetus, homines pii ad rem tantum adferrent, & conatus regeret atque adjuvaret Deus. Sed ut nihil est in rebus humanis perpetuum, aut durabile; ita, cum pericula superata essent, paulatim consuetudine ex opum & ocii abundantia, deciderunt hæ familiæ & ordo Equestris militiæ sacræ, à pietate integritate, virtute & fortitudine, in Epicuream securitatem, luxum, mollitiem & ignaviam, & nimio studio suarum voluptatum, prorsus abjecerant curam Ecclesiæ, religionis & disciplinæ, quam, ut rudis & imperita multitudo rectè institueretur, & asuesceret ad cultum humaniorem, abducta ab Idolis & beluina feritate, præcipue præstare debebant.

§. II.

Secutæ sunt ergo pœnæ, quas cernimus. Livonia enim, quæ per annos fere quingentos, virtutis Germanicæ præmium, victoriarum tam de barbaris Moschis, quam & aliis partarum tropheum, imperii adversus eosdem præsidium fuit (Cum imperia & gubernacula divinitus constitui & transferri certum sit, sicut Daniel inquit, *Deus transfert regna & stabilit*) propter talia & tanta commissa delicta ac scelera Ordinum prædictorum, posteaquam avulsi ab imperio essent, & ex mera superbia & invidia bella movissent inter sese, & contra Principes vicinos non necessaria, post varia habita bella, cum interitu ferme omnium illorum Ordinum, redacta est Livonia in potestatem quam plurimorum adjacentium Regum atque Principum, de quibus plura suo loco: Prussia vero, aliquando antè, simili & eodem modo periit. Sic acquisita virtute
mul-

multoque majorum suorum sanguine, flagitiosa ignavia perduntur.

§. 12.

Cum Ordo prædictus, jam ferme majorem Livoniæ partem suis temporibus occupasset, atque à barbaris hominibus in suam redegisset potestatem, domitis iis gentibus ibidem possessis, anno Christi millesimo centesimo nonagesimo tertio, *Livonia cœpit cognoscere & amplecti fidem Christianam ex prædicatione Menardi Monachi Segeburgii, PRIMI EPISCOPI LIVONIÆ.* Condidit hic primum Ecclesiam, extructa munitione & arce contra barbaros in medio fluvii Rubonis, quem Dunam hodiè vocant, *Ecclesiam vero & arcem Kyrchholm posthæc: alias duas arces quoque extruxit in ripa Duneti, nempe Dalen & Vækul, ex consensu Woldemari regis Poloscoviensis, cui tunc Livonienses tributarii erant.* Deinde quod gentem feram & barbaram cerneret citius promptius accessuram ad religionem catholicam, si armis domita, & legibus ac disciplina mansuefacta doceri exerceique posset, *autor fuit in Germania & hortator novi Ordinis sacrorum militum, qui recens ad Ptolomaiden cœperat, qui se ducem sequeretur in Livoniam, ascito in societatem laborum ac periculorum, alio quodam, Theodoro.* Hi duo partem alteram Livoniæ, quam *Æstoniam* vocant, subegerunt: successores exemplum imitati, comparata majore manu sacrorum militum, totam perdomuerunt. Post obitum vero MENARDI, qui annos tantum rerum potitus tres, sequutus est BARTOLDUS, EPISCOPUS LIVONIÆ, qui secundo anno gubernationis suæ, à barbaris gentibus districtus Livenlis, penes fluvium Duna, interfec-

8 *De Livoniæ Imperantibus.*

tus est, anno Christi millesimo centesimo nonagesimo octavo. Huic successit ALBERTUS I, Collegii Bremensis Sacerdos, qui *urbis Rigensis fundamenta jecit* eamque condidit & extruxit, anno Christi millesimo centesimo nonagesimo nono, & colonias etiam ex vicinia Bremæ eò deduxit: cumque Ecclesias in certos Episcopatus esset partitus, sibi ARCHI-EPISCOPI potestatem obtinuit, & Equitibus militiæ sacre, qui se postea *Equestris Ordo Teutonicus*, *familie Hospitalis Beate Mariæ Virginis in Hierusalem* nominabant, eoque titulo ad interitum usque eorum usurpabant, tertiam partem terræ concessit & dedit in præmium militiæ, qua non contenti, paulatim ita accesserunt ad potestatem & potentiam Archi-Episcopi, ut ad extremum longe illo superiores evaserint. Rebus sic gestis, Ordines militiæ sacre, elegerunt & constituerunt inter sese, qui gubernaret & defenderet illos, *Magistrum Ordinis Teutonici in Livonia*; qui immensis locupletatus opibus, cum Ordinibus & Equitibus militiæ sacre, principalem & majorem Livoniæ partem subegit obtinuitque: quo facto majores & superiores Archi-Episcopo evaserunt. Hoc modo postea *Livoniæ Principes & Gubernatores constituti & cooptati sunt*, consentientibus sententiis omnium Ordinum militiæ sacre: Primum Archiepiscopus Rigensis, & Magister Ordinis Teutonici in Livonia &c.

§. 13.

Verum decessit ALBERTUS EPISCOPUS *Rigensis*, cum fideliter gubernasset Ecclesiam Dei, docendo & prædicando verbum ejus rudis barbarisque hominibus, per annos tres.

§. 14.

§. 14.

Hoc mortuo successit NICOLAUS, qui vixit annos viginti duo, & obiit anno Christi millesimo ducentesimo quadragesimo secundo.

§. 15.

ALBERTUS II. postea assequutus est Archiepiscopatum. Is *primus Archiepiscopus Rigenfis* cooptatus & constitutus est, qui Ecclesiam Rigensem, quæ Archidiecepsi Bremensi subjacebat, liberam fecit, & Archiepiscopatui Rigenfi adjunxit. Occubuit is anno Christi millesimo ducentesimo octuagesimo secundo, cum gubernasset Archiepiscopatum annos triginta.

§. 16.

JOANNES DE LUNEN *successit*, Archiepiscopatumque obtinuit *post morte Alberti I.* Is cum laudabiliter gubernasset Archiepiscopatum annos tredecim, mortuus est, anno Christi millesimo ducentesimo octuagesimo nono.

§. 17.

JOHANNES II. *in Archiepiscopum Rigensem cooptatus & constitutus est.* Is a suis propriis subditis & nobilitate nonnullis de causis captus, & per longum tempus incarceratus fuit: postquam vero gubernasset annos novem, è vita excessit, anno Christi millesimo ducentesimo nonagesimo quarto.

§. 18.

JOHANNES III. *de Suerin assequutus est Archiepiscopatum Rigensem.* Is cum gubernasset annos sex, propter invidiam & discordiam Fratrum Ordinis captus, & in vinculis retentus, obiit, anno Christi millesimo trecentesimo.

§. 19.

ASSVERUS EX DANIA *ortus*, tunc *assequutus est Archiepiscopatum Rigensem*: posteaquam vero gubernasset annos duos renunciavit, & *Archiepiscopatum Lundensem* suscepit, ad quem cooptatus erat, eoque se contulit ex Livonia.

§. 20.

FRIDERICUS *ex Nobilissima Familia Bannerorum*, Frater Ordinis S. Francisci, postea cooptatus est in Archiepiscopum Rigensem: cum vero optime Archiepiscopatum gubernasset triginta novem annis, obiit, anno Christi millesimo trecentesimo quadagesimo.

§. 21.

ENGELBERTUS à DALEN, Episcopus Derbatenfis, cooptatus & constitutus est in Archiepiscopum Rigensem: cum multas dissensiones, controversias & litigationes, cum Fratribus Ordinis, ratione Archiepiscopatus sustinuisset, postquam gubernasset Archiepiscopatum annos tres, e vita excessit.

§. 22.

§. 22.

FROMHOLDUS à FISCHHAUSEN successit, & coopatus est in Archiepiscopum Rigensem. Is cum Romæ à Clemente Papa sexto, magna adhibita cura atque diligentia decretum obtinuisset, ne urbs Rigenumque aliæ Jurisdictioni & gubernationi, quam Archiepiscopatus Rigensis subiecta esset, idque rescivissent Fratres Ordinis, ob inique obtentum decretum, ex sententia illorum Archiepiscopus ex Livonia exterminatus & expulsus est: cum gubernasset annos viginti, Romæ obiit, anno Christi millesimo trecentesimo sexagesimo.

§. 23.

SUSCRIPIDUS à BLEIMBERGK *post mortem Fromholdi successit*, qui pacificè gubernacula Archiepiscopatus Rigensis administravit per annos tres, quo etiam è vita excessit anno.

§. 24.

JOANNES DE IMBTEN postea coopatus est in Archiepiscopum Rigensem. Is multas, tempore gubernationis suæ, condidit & extruxit in Archiepiscopatu Rigensi arces. Posteaquam vero summa pietate atque vigilantia quamplurimos annos administrasset Archiepiscopatum, à Bonifacio Papa, propter pietatem & doctrinam suam, vocatus & ordinatus est in Patriarcham Alexandrinum: cum vero Archiepiscopatum renunciasset, post gubernationem ejus annis triginta, cundo Romam, in itinere mortuus est.

§. 25.

§. 25.

JOANNES WALNRADE, *natione Francus*, Frater Ordinis Teutonici, postea coopratus & constitutus est in Archiepiscopum Rigensem. Hic, cum laudabiliter gubernasset Archiepiscopatum annos viginti, post hæc in Concilio Constantinensi tempore Bonifacii Papæ IX. statum suum spirituales mutavit, & simul cum Archiepiscopatu deposuit, secularemque suscepit.

§. 26.

HENNINGUS ABUNDI *successit*. Is cum pacifice Archiepiscopatum Rigensem administrasset annos quatuor, anno eodem e vita excessit.

§. 27.

HENNINGUS SCHARPENBERGK, Frater Ordinis Teutonici, postea coopratus & constitutus est in Archiepiscopum Rigensem. Cum itaque Archiepiscopatum bene gubernasset annos viginti quatuor, eo anno mortuus est.

§. 28.

SYLVESTER, Frater Ordinis Teutonici e Prussia ortus, coopratus & constitutus est in Archiepiscopum Rigensem. Hoc gubernante, Fratres Ordinis, cum contra Archiepiscopum nonnullis de causis bellum movissent, & armata manu Archiepiscopatum invasissent, atque vicum expugnassent occupassentque, *obsessa arce Kockenhausen* eaque
ex-

expugnata , Archiepiscopum captivum veneno intertecerunt , anno Christi millesimo quadringentesimo septuagesimo nono.

§. 29.

STEPHANUS GRABEN, *Germanus*, Frater Ordinis Teutonici , *assequutus est Archiepiscopatum Rigensem*, qui & Episcopus Groyensis erat. Ast cum non consensu omnium Fratrum Ordinis in Archiepiscopum Rigensem cooptatus & nominatus esset, cæteri eum pro Archiepiscopo nullo modo agnoscere, neque illi adventum in ditiones suas concedere voluerunt : Attamen , præter omnem spem Fratrum Ordinis, is per Lithuaniam iter faciendo Archiepiscopatum invalit, & præsens illum sine difficultate possedit & obtinuit. Verum dimidio tantum anno rerum potitus , anno Christi millesimo quadringentesimo octuagesimo tertio, fato functus est.

§. 30.

MICHAËL HILDEBRANDUS postea successit , è civitate Revaliensi natus. Is cum multa variaque bella gessisset contra Moschos, atque urbem *Plescow* vi expugnasset , anno Christi millesimo quingentesimo secundo postquam gubernasset annos viginti quatuor, è vita excessit, anno Christi millesimo quingentesimo nono.

§. 31.

CASPARUS LYNDE , *Westphaliensis* , consensu

14 *De Livonia Imperantibus.*

sensu omnium Fratrum Ordinis Teutonici in Archi-Episcopum Rigensem cooptatus & nominatus est. Hic cum pacifice & laudabiliter gubernasset Archi-Episcopatum annos quindecim, mortuus est, anno Christi millesimo quingentesimo vigesimo quarto. Hic suis temporibus multas condidit extruxitque arces, nempe arcem *Marienhusen*, *Kockenhausen*, *Runeburgk* & alias; porro multa tormenta bellica præparari & confici curavit in usum Reipublicæ, vivensque adhuc *Coadjutorem Archi-Episcopatus* Rigenfis cooptavit, JOHANNEM BLANCFELD *Doctorem Episcopumque Derbatensem & Revalensem*.

§. 32.

Successit itaque JOHANNES BLANCFELD vigesimus secundus Archi-Episcopus Rigenfis, Danus, Coadjutor jam denominatus ac cooptatus a Casparo Lynde præcessore suo. Cum vero in suspensionem quandam cum Moscho incidisset, eaque de causa multa detrimenta & damna ab Ordinibus sustinuisset passusque esset, incarceratus ab eis & in vinculis detentus, donec, controversiis habitis, dissensionibus tractationibusque variis, negotium hoc amicabiliter cum eo compositum est. Ablegatus is in negotiis tandem Ordinis ad Clementem Papam tertium, Carolumque V. Imperatorem, veniens in Hispania Placentiam, morbo repenti extinctus est, anno Christi millesimo quingentesimo vigesimo septimo.

§. 33.

Mortuo Johanne Blanckfeld successit Archi-Episco-

piscopus THOMAS SCHONINGK, qui pacifice gubernavit Archi-Episcopatum Rigensem & obiit anno Christi millesimo quingentesimo vigesimo nono.

§. 34.

WILHELMUS deinde, MARCHIO BRANDENBURGENSIS, consentientibus sententiis omnium Ordinum & Fratrum militiæ sacræ, cooptatus & creatus est Archi-Episcopus Rigenfis, anno Christi millesimo quingentesimo trigesimo primo. Cum is per quamplurimos annos laudabiliter & quiete gubernallet, tandem turbatus est, exortis controversiis atque discordiis de rebus nonnullis inter *Archi-Episcopum & Magistrum Urainis Teutonici Henricum de Galen*, & Coadjutorem ejus *Wilhelmum Furstenbergk*, ubi Archiepiscopus ab eis bello aggravatus impeditus atque simul cum Episcopatu in eorum potestatem redactus est. Verum Rex Poloniæ *Sigismundus Augustus primus*, ut pro necessitudine sanguinis, quæ illi cum Archi-Episcopo intercedebat, atque pro officio protectionis, qua de causa Archiepiscopatus & Ecclesia Rigenfis ei commendata fuerat, eum ad pristinum statum adferreret, & suas etiam offensiones, cum subditorum suorum Magni Ducatus Lithuanicæ injuriis à Livonibus illatis, armis vindicaret, bellum adversus Livones parare cœpit; cum simul & ALBERTUS SENIOR, Dux Prussiæ, Fraterque Archi-Episcopi Rigenfis, ulciscendæ fraternæ injuriæ causa ageret. FERDINANDUS quoque Rex Hungariæ de moribus hisce Livonicis certior factus, cum aliis statibus imperii, per Oratores suos apud regem Poloniæ intercessit postulavitque, ut repositis belli consiliis,

rem

rem ad conditiores pacis & tranquillitatis deduci permetteret. Cum in hoc rex Poloniæ pro suo in regem Hungariæ filiali studio & obſervantiâ, ſuam ad pacem Chriſtianitatis conſervandam propenſione declaraviſſet oſtendiſſetque ab armis diſceſſum ſi primo Archi-Epiſcopus Rigenſis ad priſtinum dignitatis rerumque ſuarum locum reſtitueretur, & deinde à Magiſtro Livoniæ ſuarum offenſionum, & ſubditorum ſuorum ad injuriam ſarciendam conditiones acciperentur, & Oratores prædicti in Livonia cum Ordinibus omnibus hiſce de rebus denuo apud regem Poloniæ agerent, res tandem eo devenit, ut, longis diuturnisque tractatibus ab utriſque partibus peractis, per licitas conditiones tranſigeretur & ad pacem concordiam ac tranquillitatem deduceretur, omnesque motus componerentur atque pacarentur: anno Chriſti milleſimo quingentiſimo quinquageſimo ſeptimo.

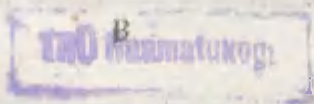
§. 35.

Poſt obitum Wilhelmi, CHRISTOPHORUS *Dux Megapolenſis* cooptatus Coadjutor ſucceſſit & factus Archi-Epiſcopus Rigenſis. Cum vero propter multas variasque cauſas & imminentia pericula, omnes Status ſimul & Ordines Ducatus Livoniæ, vivente adhuc Archiepiſcopo, concorde omnium ſententia & voluntate *Regem Poloniæ SIGISMUNDUM AUGUSTUM* &c. pro Domino ſuo hæreditario elegiſſent cooptaſſentque, idque jurejurando confirmaſſent approbaſſentque, cumque poſt multas preces atque ſollicitationes nulla auxilia deſenſionesque à Romano Imperio impetrare potuiſſent, & interim Moſſchus igne & ferro majorem Provinciæ illius partem occupaſſet, ex altera
vero

vero parte Rex Sueciæ Ericus XIV. quibusdam clanculariis practicis & promissis sibi Livoniam ad hærare studuisset; Christophorus Dux Megapolensis Archi-Episcopus Rigenfis, qui beneficio regis Poloniæ & Coadjutor & postea Archi-Episcopus Rigenfis factus, & paulo post ex gratia Regis, e gravissima & magnifica Livoniensi obsidione ac vinculis liberatus multisque aliis officiis Regis beneficiisque adfectus, fervore vel ætatis ipsius, vel pravis nonnullorum consiliis incitatus, ad Ericum XIV. Suecorum Regem hostem publicum Regis Poloniæ defecit, rejecto Rege Consanguineo Amico ac Benefactori suo. Verum posthæc obsidente exercitu Regis Poloniæ arcem Dalensem victus captusque in potestatem captivitatemque Regis venit, in eaque captivitatis conditione annos penè sex versatus est, usque dum tandem habitis transactionibus ad concordiam & amicabilem compositionem negotium hoc pervenit, ubi Archiepiscopus ex mera gratia & clementia Regis prædicti à vinculis liber pronunciatus est. Ast Dux Archi-Episcopus Rigenfis, cum beneficio Regis Archiepiscopatum recuperasset, sponte se Regis gratiæ denuò submisit, publicè renuntiavit, seque in patriam suam recepit. De Successore Archiepiscopatus Rigenfis suo loco fiet mentio.

§. 36.

Nunc redeo ad Magistros Ordinis Teutonici qui per annos trecentos Livoniensibus dominaverunt.

§. 37.

Anno Christi millesimo ducentesimo trigesimo, primus Magister Ordinis in Livonia ab Ordinibus & Fratribus Ordinis Teutonici, cooptatus electus & constitutus est *W E I M A R U S*. Hoc gubernante exstructa & condita est civitas Wendenæ, arx Segewalth & arx Asscherath, arcem quoque Kockenhausen cum aliis Fratribus Ordinis Teutonici, difficili obsidione fatigatam, Ruthenis pulsus occupavit, interfecto rege eorum Woldemaro. Verum paulo post & ipse Magister cum quamplurimis fratribus Ordinis per præfectum Wendensem, nonnullis de causis, cum gubernasset annos octodecim, proditus, interfectus est.

§. 38.

ANDREAS secundus Magister Ordinis Teutonici successit, cujus sub gubernatione condita & ædificata est civitas & arx Vellin. Hic temporibus suis multa gessit bella contra Moschos & contragentes barbaras in Semigallia, simul & insulam Oziliam, civitatemque Revaliensem, pulsus Danis, vi expugnatam occupavit, ibique arcem exstrui curavit. Postremo tamen, cum bellum contra Lithuanos movisset, ibi præliando ab exercitu Ducis Lithuanicæ, cum quamplurimis fratribus Ordinis interfectus est.

§. 39.

HERMANUS postea successit. Cum is Magister Ordinis esset, gessit cum Moscho varia & gravissima

ma bella. Verum postea Mosschus totam provinciam Gernensem coactus cessit Ordini, cum arcem Isfborgk bello, trucidatis aliquot millibus Mosschis, vi expugnatam occupasset. Obiit cum gubernasset Livonienfes annos sex.

§. 40.

DIRICUS A GRININGEN successit: quem cum in Magistrum Livoniæ cooptassent, in Curlandia arces has *Goldingen* & *Amboten* ædificare curavit. Posteaquam vero multa & varia bella gessisset contra Lithuanos, vocatus & cooptatus in supremum Magistrum Ordinis Teutonici in Prussia è Livonia reversus est.

§. 41.

FRIDERICUS à *Hennebergk* receptus est in Magistrum. Cum is gubernasset quietè & pacifice annos duos, reversus est in Germaniam.

§. 42.

ANDREAS DE SEELANTH successit: qui cum receptus esset in Magistrum Ordinis, temporibus suis multa tentavit, gessitque bella contra Lithuanos in Samogitia. Posteaquam vero feliciter multas victorias obtinuisset, & gubernasset annos sex, recepit se rursus in Germaniam.

§. 43.

ANNONUS postea successit & factus est Magister Ordinis. Hic, adjunctis sibi Fratribus Ordinis,

nis, expeditionem insignem paravit & fecit in Semigallia & post hæc in Samogitia, in quo prælio multa millia ex utraque parte trucidata sunt. Cum vero rediisset, magno cum sui suorumque damno, è vita excessit.

§. 44.

BARCHARDUS A LORHUSEN post hunc receptus est in Magistrum Ordinis Teutonici. Cum hic quoque multa & varia bella gessisset contra Samogitas, Lithuanos & Mosschos, in prælio cum centum & octoginta fratribus Ordinis, ab exercitu Lithuano interfectus est, cum gubernasset annos quatuor.

§. 45.

GEORGIUS *Vicegerens Prussia*, postea successit, & Magister Ordinis Teutonici factus. Hic quoque temporibus suis multa & gravissima bella gessit contra gentes barbaras, tam in Lithuania quam in Samogitia & Ozilia. Cum & eo gubernante tota Ozilia defecisset à religione & fide Christiana, majorque pars eorum iterum assumisset colere idola & amplecti, Magister cum fratribus Ordinis summa adhibita cura atque diligentia, ad fidem Christianam eos denuò ferro & igne redire coëgit reduxitque. Eo tempore & rex Mundauius fidem religionemque Christianam suscepit. Verum cum gubernasset annos tantum duos, reversus est in Germaniam.

§. 46.

CONRADUS à *Manderen* successit ei. Cum is Magister Ordinis in Livonia factus esset, contra ethnicos quam plurima bella gessit in Semigallia. Condidit & exstruxit etiam arcem *Mittan* in Curlandia, & arcem *Weisenstyn*. Post hæc reversus est in Germaniam cum gubernasset annos tres.

§. 47.

OTTO postea cooptatus est in Magistrum Ordinis, qui cum in finibus Mollchoviæ arcem *Isfborgk* occupasset, eamque flammis absumsisset, obsessa denuò arce *Pleskow* eam vi expugnatam occupavit. Cum denique militandi causa exercitum contra Lithuanos instruxisset & adduxisset, ibi in prælio cum insigni numero fratrum Ordinis circa arcem *Kockenhausen* interfectus est, uno tantum anno rerum potitus.

§. 48.

ANDREAS successit & receptus est in Magistrum Ordinis, qui & Vicegerens Prussiæ fuit. Is cum bellum inferre Lithuanis statuisset, militando cum eis, cum quamplurimis fratribus Ordinis interfectus est, cum gubernasset annum unum.

§. 49.

WOLTHERUS A MORDEKOW receptus est in Magistrum Ordinis Livoniæ. Hic cum sub potestatem suam redegisset provinciam Semigalliæ,

22 *De Livoniæ Imperantibus.*

certam ejus provinciæ partem postea cessit Archi-
Episcopo Rigensi, & anno quarto obiit.

§. 50.

SUCCESSIT ERNESTUS: Qui cum Magister
Ordinis esset creatus, arcem *Duneburgam* extrue-
re curavit. Posteaquam vero bellum movisset con-
tra Lithuanos, prælio facto, multis cæsis, victoriam
obtinuit. Ast cum cum exercitu triumphante re-
vertere vellet, & milites Lithvaniæ sequi eum sta-
tuissent, is vero armata manu eos denuò invasit,
ibi, insigni numero militum Ordinis trucidato,
Magister cum fratribus quamplurimis Ordinis
in prælio interfectus est, cum annos gubernasset
duos.

§. 51.

SUCCESSIT postea CONRADUS A WYTHWAN-
GEN. Hic postquam cooptatus esset in Magistrum
Ordinis, & gubernationis ejus tempore provincia
Semigalliæ iterum defecisset à religione Christia-
na, multis eam præliis compescuit cœgitque ar-
mis, ut reverteret ad fidem Christianam. Tandem
postremo cum insigni numero fratrum Ordinis in
prælio interfectus est.

§. 52.

Hunc post WILHELMUS AB ENDERPEN re-
ceptus est in Magistrum Ordinis Livoniæ: multa
is bona & salutaria fecit atque constituit in Eccle-
sia Christi. Archi-Episcopatum enim Rigensem
redegit in suum pristinum ordinem atque statum,
eum-

eumque adjunxit aliis Ecclesiis, nempe Ecclesiæ Wendenſi, Wolmarienſi, Burthnicenſi & Tricatenſi: Contra barbaros etiam in Semigallia sæpe munero geſſit graviffima bella cum commodo & utilitate totius Ordinis. Aſt poſtremo cum quamplurimis fratribus Ordinis ab iſdem barbaris interfectus eſt, cum gubernaveſſet annos ſex.

§. 53.

HELTUS poſtea receptus eſt in Magiſtrum Ordinis. Pacificè iſ & quietè gubernavit annos quinque. Hic multas etiam confœderationes & pacta cum Epiſcopis & aliis externis hominibus ratione pacis & concordiæ inſtituit: obiit vero anno quinto.

§. 54.

HENRICUS A DURENSCHLAGK in Magiſtrum Ordinis cooptatus & receptus eſt poſt eum. Poſtquam iſ multas variasque controverſias cum Epiſcopo Derbatenſi habuiſſet, easque ad pacem & tranquillitatem perveniſſe ſtatuifſet, quietè e vita exceſſit, poſteaquam gubernaveſſet annos duos.

§. 55.

BRUNAU deinde ſucceſſit & Magiſter Ordinis factus eſt: Hoc gubernante inter ipſum & Rigenſes de rebus nonnullis controverſiæ exortæ ſunt, unde mota ſunt bella. Cum vero Magiſter magna cum claſſe militum Rigenſes invaſiſſet, facto prælio apud flumen Ae, victus, & ejus exercitus par-

24 *De Livonia Imperantibus.*

tim in fluvio submersus, partim cum quamplurimis fratribus Ordinis trucidatus, & ipse Magister interfectus est, cum gubernasset annos duos.

§. 56.

ANDREAS GODFRIED receptus est postea in Magistrum Ordinis: qui cum nullo pacto controversias & dissensiones componere potuisset, quæ à Brunone interfecto originem sumserant, postquam gubernasset annos octo, e vita excessit.

§. 57.

GOTHARDUS A JORIGK deinde fit Magister Ordinis: Gubernante hoc, dira fames fuit in Livonia, qua multa millia hominum fame interierunt. Porro cum annos complurimos gessisset bella, tam contra Moschos quam etiam Lithuanos, cum gubernasset annos quatuordecim fato functus est.

§. 58.

Huic successit EBERHARDUS A WOLHEIM, & in Magistrum Ordinis receptus est, eques strenuus & severus. Cum gubernante illo Rigenes sese associarent Lithuanis & pacta tractationesque inter se haberent, quorum propositio & institutum eò tenderet, quibus modis & rationibus fratres Ordinis ut & Magistrum reprimere extirpareque possent, idque rescivisset Ordo, bellum illis inferre statuit. Cum ex parte post civitatem Rigensem obsedissent, eamque vi expugnatam occupassent, Rigenes coacti armis deditionem fecerunt,

runt, & in potestatem Ordinis redacti sunt, ubi Magister arcem condidit & exstruxit, ut tantò melius illos compescere posset; alteram quoque arcem Dalen fieri fecit: Porro gravissima bella gessit, tam contra Mosschos, quam contra Lithuanos & Samogitas. Cum vero gubernasset annos duodecim, reversus iterum est in Germaniam.

§. 59.

Successit deinde BURCHARDUS: Qui cum receptus esset in Magistrum Ordinis, gubernante eo ex consensu fratrum Ordinis à Rege Daniæ pronovendecim millibus Marckarum Renensium empta est provincia *Horriem & Wirlanth* cum arce *Revaliensi, Wisenborgk & Narva*. Ast cum propter fidem Christianam, multa & varia cum barbaris hominibus gessisset bella, postquam gubernasset annos quatuordecim, in castris circa fluvium *Æ*, e vita excessit.

§. 60.

Huic successit ARNOLDUS A WITICHOVE, & factus est Magister Ordinis. Hic quoque suis temporibus quamplurima & gravissima bella gessit contra infideles in Lithuania. Cum vero movisset bellum contra Constantinum regem Lithuanorum atque arcem *Caroneu* difficillima obsidione fargasset, & vi expugnatam occupasset, (ubi rex victus simul cum filio & aliis quamplurimis militibus, trucidatus & interfectus est) postquam gubernasset annos quatuor Magister obiit.

§. 6.

HORTUS sequitur, & in Magistrum Livoniæ receptus est. Gessit hic quoque difficillima bella contra Mosschos, Lithuanos & Samogitas. Cum vero gubernasset annos quinque e vita excessit.

§. 62.

SUCCESSIT ei ROBIUS DE ELVEN; hoc gubernante homines barbari circum circa armata manu Livoniam debellaverunt eamque subegerunt quos postea, cum difficultate magna, per continua bella Magister pepulit, Livoniamque denuo in suum pristinum statum redegit.

§. 63.

WEINMARUS BRUCKA deinde receptus est in Magistrum Ordinis. Hoc gubernante multæ ac variæ dissidiæ ortæ sunt de causis nonnullis, inter fratres Ordinis & inter Episcopum Derbatensem. Derbatenses enim, cum se Lithuanis associassent, militem conscriptum ex iis partibus in Livoniam adduxerunt, homines barbaros, cum quibus Magister multa bella gessit. Attamen postremo milites barbari summa cum difficultate iterum expulsi, alii trucidati sunt: Ipse vero Episcopus Rigensis negotium hoc inter ipsos composuit. Postquam gubernasset Magister annos octo e vita excessit.

§. 64.

SUCCESSIT CONRADUS & in Magistrum Ordinis cooptatus & receptus est. Cum is bellum movisset contra Mosichos, atque multa millia excercitus sui in fluvio Mundawa submersa essent, arcem Plešcow vi expugnatam occupavit. Posteaquam vero feliciter gubernasset annos novem, mortuus est.

§. 65.

DIRICUS TURCK post hunc receptus est in Magistrum Ordinis, qui, cum feliciter & quiete gubernasset annos duos, obiit.

§. 66.

SUCCESSIT huic SEWARDUS DE SPANNEME & in Magistrum Ordinis receptus est. Gessit is quoque cum Lithuanis multa variaque bella. Cum vero gubernasset annos decem e vita excessit.

§. 67.

Deinde successit HESSUS, qui etiam sæpenu-mero bella gessit cum Lithuanis: Verum cum post bellum gestum reversus esset æger, nihilque com-
modi effecisset, obiit, postquam gubernasset annos X.

§. 68.

SUCCESSIT ei JOHANNES KYRCHOW: qui cum bellum movisset contra Lithuanos, cum quamplurimis fratribus interfectus est.

§. 69.

HENRICUS DE BOCKEWERDE postea successit. Gubernante hoc variæ & gravissimæ controversiæ in Archiepiscopatu & Ordine compositæ atque pacatæ sunt: cum vero gubernasset annos tres è vita excessit.

§. 70.

DIRICUS FINCKE successit ei: Cum is Magister Ordinis factus esset atque contra Moschios multa bella gessisset, postquam gubernasset annos quatuordecim, fato functus est.

§. 71.

JOHANNES MEYDEN in Magistrum Ordinis postea evehctus est. Gubernante illo Prussia à rege Poloniae continua oppugnatione civitatum & arcium graviter quassata & impedita est. Ast cum Magister Ordinis multas variasque dissensiones ac controversias in Livonia composuisset, postquam gubernasset annos novendecim è vita excessit.

§. 72.

Successit deinde JOHANNES WOLTHUSEN & factus est Magister Ordinis. Condedit is & extruxit arcem Bauske: Posteaquam vero in suspicionem quandam incidisset cum Moschis, à fratribus Ordinis captus incarceratus & ob causam eam interfectus est.

§. 73.

BERNHARDUS DE BURGH postea in Magistrum Ordinis evectus est. Multa is & gravissima bella gessit contra Moschos, cum arcem Pleskow occupasset, paulò post alteram arcem Isbrock vi expugnatam flammis absumsit. Cum quoque bellum Rigensibus intulisset eosque circum circa debellasset atque vicisset, totam arcem Rigensem funditus evertere atque devastare curavit: postquam vero gubernasset annos tres è vita excessit.

§. 74.

Insequutus eum est JOHANNES FREYTAGK. Cum is bellum intulisset Rigensibus, apud arcem Dunemunda in proelio captus & cum quamplurimis fratribus Ordinis interfectus est.

§. 75.

WOLTHERUS à PLETENBERGK è familia nobilissima successit ei, & in Magistrum Ordinis electus est. Cum temporibus suis varia & gravissima cum variis gessisset bella, cumque quiete & optime non cum parvo commodo totius Ordinis gubernasset annos quadraginta, fato functus est, anno Christi millesimo trecentesimo quinto.

§. 76.

HERMANNUS BRUGGENE, dictus Hasen Kampf, successit & Magister Ordinis cooptatus est. Verum cum feliciter ac quiete gubernasset annos
qua.

quatuordecim, è vita excessit anno Christi millesimo quingentesimo quadragesimo nono.

§. 77.

Dein successit JOHANNES DE RECK, & Magister Ordinis creatus est. Hoc gubernante cum ex consensu Fratrum Ordinis cooptasset in Coadjutorem seu successorem WILHELMUM FURSTENBERGK, exorta nonnullis de causis controversia est inter Ordines & Status Livoniæ, ubi cum bellum movisset contra *Wilhelmum* Archi-Episcopum Rigensem, Marchionem Brandenburgensem, non solum ab eis impeditus, verum etiam in eorum potestatem redactus est: Ast rex Poloniæ Sigismundus Augustus pro necessitudine sanguinis quæ illi cum Archi-Episcopo intercedebat, atque pro officio protectionis, qua de causa illi Archiepiscopatus Rigenfis commendatus fuerat, ut illum in pristinum statum assereret, & suas offensiones, subditorumque suorum Magni Ducatus Lithuanix injurias, & damna illata, armis vindicaret, bellum adversus eos suscepit, quod & Dux Prussix, ulciscendæ fraternæ injuriæ causa, agere, & bellum inferre Ordini, statuebat. Interea prædictus Henricus de Galen Magister Ordinis in Livonia e vita excessit, anno nempe Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo septimo. Cum postea successisset, & in Magistrum Ordinis receptus esset WILHELMUS FURSTENBERGK non continuare is bellum sed finire statuit voluitque. Ast de motibus hisce Livonicis Ferdinandus Imperator certior factus, intercessione sua per Oratores egit apud regem Poloniæ, ut sepositis belli consiliis, rem ad conditiones pacis deduci permitteret: Qua

in re rex Poloniæ suam ad pacem Christianitatis conservandam propensionem & studium declaravit; si primum Archi-Episcopus Rigenfis ad pristinum dignitatis rerumque suarum locum restitueretur, & deinde à Magistro & Statibus Livoniæ suarum offensionum, subditorumque suorum injuriam faciendam conditiones acciperentur. Postquam vero iis de rebus Oratores Imperatoris tam in Livonia apud Ordines & Status, quam etiam apud Regem Poloniæ egissent, variis longisque tractationibus habitis, per conditiones licitas, negotium hoc omnium controversiarum, ab utraque parte ad concordiam & tranquillitatem deductum est.

§. 78.

Cum jam in Livonia istæ dissensiones & controversiæ pacatæ ac compositiæ essent, gubernante *Wilhelmo Furstenbergk*, Magistro Ordinis in Livonia, anno videlicet millesimo quingentesimo quinquagesimo octavo, paulo post Mossichus cum exercitu numerosissimo & instructissimo invasit Livoniam, quam per aliquot annos propemodum funditus devastavit & desolavit: Cui cum se Magister Ordinis cum militibus suis opponeret & bellum inferre statuisset, ad arcemque Vellin exercitum suum perduxisset, seque ibi obsidioni tradidisset, Mossichus quam celeriter congregavit & traduxit ad eam arcem universas copias. Postquam gravissima obsidione per longum tempus arcem fatigasset, tandem proditione coactus Magister deditionem fecit, ubi Magister, vi expugnata & occupata arce captus, in Mossichoviam deductus est.

§. 79.

Insequutus est GOTHARDUS KETHLER è nobilissima familia ortus, vir armis pariter & consilio, industria animoque promptissimus & acerrimus. Postquam *Wilhelmus Furstenbergk à Mosschis* captus deductusque esset, à Statibus & militibus Livonicis, in castris, hic in Coadjutorem Magistri Ordinis cooptatus, constitutus & receptus est, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo octavo: Nam unum ex omni numero ad gerendum illius provinciae imperium idoneum existimabant, cujus spectata fides, prudentia, dexteritas & vigilantia in rebus gerendis erat. Cum vero tota Livonia ex parte Magni Ducatus & vicinitatis, multis partim antiquis, partim novis factis & foederibus devincta consociataque esset, eaque jam aliquot ab annis, immanissimi hosti Mosschi armis crudelibus incendiis & vastationibus propemodum funditus esset everfa ac desolata, ita, ut extrema illi quoque imminerent, nec quicquam certius esset, quam quod ad primam quamque iteratam incurfionem illius præpotentis hostis, reliquum, tam in Diœcesi Rigensi, quam in terris Magistri Ordinis Teutonici, similibus cladibus excinderetur & deleretur, veniretque in durissimam servitutem, (quemadmodum jam pars magna Gothardo Kethlero gubernante propter multarum civitatum, arcium propugnaculorumque amissionem venerat) & ob maximam in omnes partes depopulationem vastationemque ferro atque igne illatam, propterque quotidianas incurfiones, magnumque ad reliquias occupandas hostis adparatum, Ordines ad angustias & difficultates redacti essent, ut
nequa-

nequaquam opibus viribusque propriis statum suum defendere atque a servitute & crudelitate hostili tueri vindicareque possent, hinc Magister Ordinis Teutonici Statusque atque Ordines univerſi, dum & omnia domestica sua consilia convulsa, & se ab aliorum præſidiis, præſertim Imperatoris ac Statum Romani Imperii destitutos animadverterent, à vicino etiam rege Sueciæ auxilia terra marique frustra peterent, exposuerunt supplices, tam suo, quam civitarum aliorumque Livoniæ Ordinum, ad dictum Magistrum spectantium, nomine, crebris internunciis atque literis præſentem calamitatem gravissimumque periculum regi Poloniæ, ejusdemque opem atque auxilium multis precibus implorarunt. Poloniæ rex *Sigismundus Augustus*, pie memoriæ, & commiseratione afflictissimæ Provinciæ & amore totius Reipublicæ adductus, ne barbarus hostis latius pro sua libidine in populum Christianum grassaretur, dedit negotium *Nicolao Radzywil*, Palatino Wilnensi, ut se in Livoniam reciperet, ac primo quoque tempore Rigam peteret, ibique tam cum Magistro ipso, quam cum illius Ordinibus & civitatibus de ineunda defensionis ratione tractaret: Quod cum factum esset, atque res ad tractationis negotium pervenisset, & in illis tractatibus ab omnibus perspiceretur, nisi communibus viribus, tam Polonorum quam Lithuanorum, defensio susciperetur, non posse hostilem potentiam reprimi, nec Polonorum auxilia, nisi deditio ad regnum Poloniæ fieret & magni ducatus Lithaniæ, adduci; tandem extremo hoc casu, ita ut in rebus desperatis fit, & in præſenti periculo expositum est, deventum est eò, ut de facienda deditioe statuerent: Qua de causa communis protectio, tam ab ipso Magistro prænominato, quam

ab Ordinum ac civitatum nunciis Vilnam ad regem suscepta est. Ibi cum advenissent, deditionem reliquarum provinciarum ditionumque suarum regi annunciarunt, ne multis modis afflicta Livonia, vel in spe dubia vel ancipiti statu rerum suarum, vel etiam omni ope destituta & extremæ depopulationi hostili exposita relinqueretur, & mutata voluntate, vel servitutem tyrannicam, vel alias quantumvis iniquas conditiones subire cogeretur, sed ut & de indubitata ope & præsidio regis, & Rex vicissim de constanti fide & voluntate certus esse posset. Tandem post varios multosque tractatus, ita de eorum subjectione, tum temporis, inter Regem Poloniæ & prædictum Magistrum aliorumque Ordinum ac civitatum nuncios conventum est, ut ipsa Liuvonia ex nunc Regi Poloniæ, Magno Duci Lithuanix subiecta esset, & in perpetuum maneret; Rex vero Poloniæ vicissim totis viribus regni, magnique Ducatus Lithuanix, cumque omnibus ditionibus suis, tam adversus Moschos, quam etiam adversus omnes alios hostilia molientes defendere eam, propugnacula facere, arcesque amissas denuò repetere & recuperare deberet ternereturque. Ast post hæc Magister Livoniæ, ad equestris Ordinis consilium, Regisque Poloniæ ad probationem statum sui Ordinis mutavit in secularem, in Ducem Curlandiæ & Semigalliæ inauguratus, vasallusque sive feudatarius Princeps, Regis Poloniæ, ab eodem factus, constitutus & confirmatus est, cui Rex Ducatum Curlandiæ & Semigalliæ, ut & totam provinciam Cis-Dunensem assignavit, contulit atque dedit, quam & nunc tenet: quas arces & civitates in se contineat de iis suo loco fiet mentio. Porro Rex Poloniæ, pro se & Serenissimis successoribus suis, ratione suscep-

susceptæ defensionis, aditorum ac etiam nunc adeundorum multorum periculorum & certaminum desperatis ferè jam rebus Livoniæ, sumsit totum tractum & omnem reliquam provinciam, tam ditionum & terrarum Magistri, quam etiam Archi-Episcopi ultra fluvium Dunam, sibi que reservavit, quæ omnia Magister Ordinis sive Dux Curlandiæ ad equestris Ordinis consilium & consensum, Regi Poloniæ ejusque Serenissimis successoribus resignavit, dedit atque cessit temporibus perpetuis habenda ac possidenda. Horum omnium singularumque ditionum, terrarum ac districtuum prædicti *Ducatus Livoniæ* Trans-Dunensis, Rex Poloniæ *Gubernatorem* sive *Administratorem* constituit & ordinavit, Illustrem Magnumque Dominum JOHANNEM CHODKIEWYCZ, Baronem in Ssklow. & Bychow, Castellatum Vilnensem sub cujus administratione Livonia nunc viget.

C A P U T II.

De Ducatus Livoniæ situ.

§. I.

Livonia est terra ampla, ad Sinum Veneticum sita. Longitudo ejus à finibus Porussiæ versus ortum Solstitialem Rigam usque, & inde ad Borealem terminum, est milliarum fermè centum: Latitudo, ubi maxima, est circiter quadraginta milliarium, exceptis insulis ad eam pertinentibus. Sylvosa est, & pascuis, frumentis, melle, feris, pecudibus, piscibus & aliis rebus ad victum necessariis, abundat.

§. 2.

Incolarum plura esse & diversa genera, dissimilitudo linguarum indicat, quarum aliquas de veteribus colonis reliquas esse consentaneum est. Præter Germanicam enim & Heneticam linguam tres aliæ conservantur ab hisque diversæ & inter se discrepantes, quarum ea, quam Æsthonicam vocant, vocalibus quibusdam, sed valde depravatis, Latinum idioma refert, ita ut non sit absimile, quod aliqui annotarunt, à Wallachis, qui Latinorum coloni sunt, argumento nominis & linguæ, Lithuanos, ab hisque Livanios ad Revaliam ortos esse, sicut & nomen Revaliensium ad Wallios seu Wallachos alludit. Verum enim vero recentes Revaliæ incolæ à Danis eo translatae sunt, quas contra Sarmatas Henetosque perpetua in littore maris Venetici bella gessisse testantur historiæ & monumenta quæ supersunt. Revaliam enim incolæ adhuc hodie *Danopil* sua lingua vocant, & *Gedanum*, cui eruditiorum conjectura *Codani* adpellatio vicina est, *arcem Danis oppositam*, Henetorum lingua, significat.

CAPUT III.

De Provinciis Ducatus Livoniæ.

§. I.

Continet Livonia provincias, *Curlandiam*, *Semigalliam*, *Osiliamque* maritimam quæ insula est: *Archidiæcesin Rigensem*, *Episcopatum* & *Diæcesin*

De Provinciis Ducatus Livoniæ. 37

cesin Deptensem terrasque Magistri olim Ordinis Teutonici, nempe, terram Wirlandh, Gerviam vulgo Jerven, Harriam, Wyckam, Æstoniam, Liven & Lethlanth.

§. 2.

Sunt vero hujus Ducatus termini ab ortu, latus nuncupatus Peibas, in finibus Ruffiæ Albæ: à meridie penes Magnum Ducatum Lithuanix limites positæ sunt inter oppidum Salatha & arcem Bauske: Ab occasu à limitibus Prussiæ, à Palanga ad ripas maris Baltici: A Septentrione mari Suecico, quod vulgo Schweedische Scheeren dicitur, versus Ducatus Finlandiæ fines adjacet.

§. 3.

Curlandiæ & Semigalliæ Ducatum Sacra Regia Majestas Poloniæ &c. est Dominus directus: Illustribus vero Dominus Gothardus Kethlerus, Magister olim Ordinis Teutonici, qui nuuc Dux Curlandiæ & Semigalliæ, Dominus est utilis & Princeps feudatarius. Vocatur hæc provincia Cis-Dunensis, quia inter fluvium Dunam & fines Magni Ducatus Lithuanix Samogitiæque interjacet. Incipit hic tractus à falso sive Baltico mari sursum sequendo fluvium Hilga, ascendendoque ad antiquos limites per Radzivilum olim inceptos & dispositos inter Samogitiam, Lithuaniam & Ruffiam ab una, Livoniaque ab altera parte, versus districtum Poloscensem ad Fluvium Dunam, & descendendo Dunam usque in mare falsum sive Balticum.

§. 4.

Osiliam insulam maritimam, Illustris *Dux Magnus Olslinæ*, Serenissimi Regis *Daniæ* frater, ob-
tinet.

§. 5.

Ultra-Dunensis provinciæ, tam Archi-Episcopa-
tus & Diœceseos Rigensis, quam terrarum & distri-
ctuum omnium, olim Magistri Ordinis Teutonici
dominiorum, sacra *Regia Majestas Poloniæ* &c. est
Dominus directus Hereditariusque, ut & *Episcopa-
tus Diœceseosque Derbatensis*.

CAPUT IV.

*De Livoniæ arcibus, civitatibus
& fluviis.*

§. 1.

In Curlandia.

N^{Euburgk}, arx circa fines Magni Ducatus Li-
thuanicæ.

Fravvenburgk, arx penes fluvium Daune.

Schrund-n, arx penes fluvium Alba.

Hasenpoth, arx penes fluvium Haso.

Turben, arx circa fluvium Lissa.

Grebin, arx penes fluvium Lissa.

Alswangen, arx circa lacum Sfacke.

Windau, arx & civitas penes fluvium Aba, estque ter-
ritorium. Gol-

Goldingen, arx & civitas cum territorio.

Sabel, arx circa fluvium Aba.

Candau, arx circa fluvium Aba.

Ducklum, arx circa fluvium Aba.

Kawerden, arx circa fluvium Ae.

§. 2.

Diœceseos Curlandiæ arces.

Pilten, arx circa fluvium Aba.

Edwalen, arx penes lacum Edon.

Haseopot, arx aquis circumdata.

Angermunt, arx.

Irlen, Curia.

Dondangen, arx.

Neubaus, in finibus Magni Ducatus Lithuanicæ arx.

Ambothen, arx in finibus Magni Ducatus Lithuanicæ.

Dalsfe, arx.

Sacke, ad ripas maris Baltici arx.

§. 3.

Semigalliæ provinciæ civitates & arces.

Duppelin, arx & civitas ad fluvium Bresz.

Mittaw, arx optima & civitas circa fluvium Ae.

Bausfke, arx & oppidum circa fluvium Memel.

Selburg, arx circa fluvium Duna.

§. 4.

Osilia maritimæ Insulæ, civitates & arces.

Arensburg, arx & civitas districtus Wycke, olim
Episcopatus fuit.

Sonneburg, arx & civitas ditissima.

§. 5.

Rigenfis Archidiœceſeos arces & civitates.

In civitate Rigenſi, Curia Archi-Epiſcopalis.

Uxkul, arx deſolata circa fluvium Duna.

Lenewarth, arx penes fluvium Duna.

Kokenhauſen, arx optima & bene munita cum civitate circa fluvium Duna ex una, & altera parte circa fluvium Breſſe.

Creuzburg, arx, ex una parte adjacet fluvio Dunæ, ex altera fluvio Ermes.

Laudon, arx circa fluvium Ermes.

Lawon, curia penes inſignem lacum Lawon dictum.

Sesſwegen, arx.

Schwanneburg, arx circa lacum Schwor.

Marienhauſen, in medio lacu arx poſita.

Serwen, arx.

Runeburg, arx circa fluvium Ae.

Schmilten, arx.

Lemſel, arx & oppidum.

Treiden, arx circa fluvium Ae.

Bewalg, arx circa fluvium Breſze.

Wanſel, Curia.

Salis, curia circa ripas maris Baltici.

§. 6.

Capituli Archidiœceſeos Rigenſis arces.

Dalen, arx in medio fluvii Duna.

Cremen, arx circa fluvium Ae.

Soczyl, arx penes fluvium Breſſe.

Nerehof, curia.

§. 7.

Arces Nobilitatis Archidiocæseos Rigensis.

Mayan, arx.

Ropp, arx.

Rosenbech, arx.

Perckel, arx.

Hochrosen, arx.

Berson, arx.

Erle, arx.

Kalczenaw, arx.

§. 8.

*Terrarum & Distriktuum Ultra-Dunensium olim
Magistri Ordinis in Livonia arces, civitates &
fluvii sunt.*

*Arx & civitas Riga, in ostio maris Baltici sita, cir-
ca fluvium Duna, ibi Emporium est celebra-
rum.*

Dunemunda, arx optima in ostio maris.

Kirchholm, arx penes fluvium Duna.

Ascherad, arx circa fluvium Duna.

*Dunenburg, arx & territorium circa fluvium Duna,
in finibus Magni Ducatus Lithuaniae.*

*Rositen, arx & civitas, cum territorio, aquis ex
utraque partibus circumdata.*

*Luczen, arx & civitas cum territorio ad fluvium
Luno.*

*Marienburg, arx & territorium insigne, arx in me-
dietate lacus locata & extructa extat.*

Trikaten, arx & territorium circa fluvium Ae.

Nevemul, arx circa fluvium Berfle.

Rodenpeis, arx penes fluvium Berfle.

42 *De Livoniæ arcibus,*

Jurgeburg, arx.

Nittaw, arx.

Lemburg, arx.

Schvien, arx.

Segewalth, arx circa fluvium Ae.

Wolmer, arx & civitas circa fluvium Ae.

Wenden, arx & civitas circa fluvium Ae.

Loda, arx circa fluvium Loe.

Burthnick, arx penes insignem lacum Bur.

Sfirstet, arx.

Adßel, arx circa fluvium Ae.

Ermes, arx circa fluvium Ferßer.

Walck, arx.

Wolfarth, arx.

Arries, arx.

Sara, arx.

Gutmansbeck, curia.

Hæ predictæ arces & civitates sistunt in districtu
Lethland nuncupato, Ultra-Dunam.

§. 9.

Districtus Æsthionia civitates & arces.

Fellin, arx & civitas cum territorio, circa fluvium Velle.

Pernaw, arx & civitas cum territorio, in ostio maris sita.

Oberpoln, arx circa fluvium Ober.

Lais, arx.

Terwesth, arx circa lacum Ferscher.

Talkosen, arx.

Karkus, arx circa fluvium Ae.

Helmetb, arx.

Ruyen, arx.

Oldepernan, arx.

§. 10.

Tera Wickke arces hæ sunt :

Happsel, arx penes litus maris Baltici.

Lode, arx.

Leal, arx.

Kunckenkau, arx circa fluvium Oregk.

Margema, arx.

Maczel, arx.

§. 11.

Nobilitatis arces.

Fikkel, arx.

Audder, arx,

§. 12.

Terra Ferwen, quæ habet in se circiter septem miliaria in longitudinem & in latitudinem sex, cum una arce dicta

Weissenstein, arx optima & bene munita.

§. 13.

Districtus Harrien civitates & arces.

Revel, arx & civitas cum territorio ad littus maris Sueciæ.

S Brigita, monasterium virginum monialium.

Padis monasterium monachorum.

Fegfever, arx ad fluvium Broe.

Lell, arx circa fluvium Leæ.

Kolk, arx circa littus maris Baltici.

§. 14.

§. 14.

Episcopatus & Diocœseos Verbatensis in districtu Æstoniensi civitates & arces hæ sunt :

Derpt, arx & civitas cum territorio ad fluvium Ferffer.

Falckenau, monasterium circa fluvium Ferffer.

Werpeck, arx circa fluvium Ferffer.

Kiriempe, arx circa fluvium Ferffer.

Olentorn, arx penes lacum Peibas.

Odenpel, arx.

Ringen, arx.

§. 15.

Nobilitates ejusdem arces :

Olsen, arx.

Cannelicht, arx.

Randen, arx.

Cunctal, arx.

§. 16.

Districtus Wirlandh civitates & arces.

Narva, arx & civitas, cum territorio, circa litus maris Baltici in finibus Russiæ Albæ, ab altera parte fluvio Bersse adjacet.

Talspürg, arx circa littus maris Succici.

Wesenburg, arx.

Borcholm, arx circa insignem lacum.

Neuschloß, arx penes lacum Peibas, in finibus Russiæ, five Moschoviæ.

§. 17.

Nobilitatis ejusdem arces.

Asch, arx.

Etcz, arx.

§. 18.

Index arcium & civitatum per Livoniam vi expugnatarum & occupatarum.

Rex Sueciæ occupavit:

Revaliam civitatem & arcem, circa littus maris
Succici sitam.

Pades, monasterium bene munitum.

Hapsel, arx in districtu Wiccka.

§. 19.

Magnus Dux Olstiniæ:

Oziliam, insulam maritimam obtinet, quæ habet arces & civitates:

Sonneburg, arx & civitas bene munita.

Arensburg, arx & civitas ditissima.

§. 20.

Has arces Magnus Dux vi occupavit:

Lemsel, arx.

Helmeth, arx.

Ermes, arx.

Rugen, arx.

Karkus, arx.

Salus, arx.

Leal, arx.

46. *De Livonie arcibus,*

Maczel, arx.

Sara, arx.

Gutmansbeck, curia.

Treiden, arx.

Hæ arces pertinent ad Sacram Regiam Majestatem Poloniae, quæ jacent in districtu Wicca & Livensi.

§. 21.

Nobilitatis districtus Livensis arces, quas Magnus Dux vi occupavit:

Porkel, arx.

Hochrosen, arx.

Rosenbeck, arx.

Maijan, arx.

Roppe, arx.

Nabbe, arx.

Wansel, arx.

§. 22.

Mosschus has sequentes civitates & arces vi expugnatas occupavit:

Narva, civitas & arx optima beneque munita, circa mare Suecicum locata, ex altera parte fluvio Narve circumdata.

Neuschlos, arx.

Tolsburg, arx.

Kolk, arx.

Wesenburg, arx.

Borcholm, arx.

Asf, arx.

Eicz, arx.

Hæ arces sunt districtus Wirlandiæ:

Weiss

Weissenstein, arx optima & munita terræ Jerveni
quam totam Mosschus occupavit.

§. 23.

Episcopatus & Diocæseos Derbatensis arces & civitates quas Mosschus vi expugnatas occupavit:

Derpth, arx & civitas optima & munita Episcopi Derbatensis.

Werpech, arx.

Falkenau, monasterium munitum.

Kiriempe, arx.

Olemburn, arx.

Neubausf, arx.

Odempel, arx.

Hæ arces pertinent ad Episcopatum.

§. 24.

Nobilitatis Episcopatus arces.

Olfen, arx.

Cannelicht, arx.

Rauden, arx.

Kogethal, arx.

§. 25.

Terræ Æsthoniæ arces & civitates quas Mosschus occupavit:

Vellin, arx & civitas optima & bene munita, ubi Magister Ordinis Guilielmus Furstenbergk, a Mosscho oblidione & fame coactus fecit deditionem, postea captus Mosscho adductus est.

Pernau, civitas & arx optima ac bene munita in ostio maris Baltici sita.

Ober.

Oherpolon, arx.

Terveſt, arx, à Lithuanis quondam everſa, à
Moſſcho yero iterum capta & exſtructa eſt.

Lavſ, arx.

Fegofener, arx.

Oldesperna, arx.

Stikhet, arx.

Stikhet, arx.

Stikhet, arx.

Margema, arx.

Marienburg, arx optima & bene munita.

Adzell, arx.

Wajlk, arx.

Sfirſtet, arx.

Schmilten, arx.

E I N I S.

1302.*

